

مجله تاریخی و جغرافیایی

مطبعه و محل اداره :

جفال اوغلنده امنیت
مزدوغی جوارنده
شکول یقوشنده
۲۵ نومبر

مسئله که موافق آثار
جدیده مع المذنبه
قبول اولنور

درج ابدلین آثار اعاده اولنار

تاریخ ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، و سیاسیات و بهالخاصه احوال و مشووه اسلامیه در بحث ابدل و هفته در نشر اولنور .

صاحب و مؤسسه :

در سعادته نسخه سی ۵۰ یا ۵۰۰

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

قبیله دن مقوا بورو ابله کوندریلیرسه سنوی
۲۰ غروش فضله آلنبر

۱۰ تموز ۳۲۴

آبونه بدلی

سنه لکی	التی آیلانی	غروش
۶۵	۳۵	۳۵
۶۰	۳۰	۳۰
۱۷	۹	۹

عدد : ۱۶۹

۸ ذی الحجة الشریفه ۱۳۲۹ پنجشنبه ۱۷ تشرین ثانی ۱۳۲۷

یدنجی جلد

سپای لم یزلدن او قونسون ، بشر نه در ؟
سپاره کهن نه فجاغتی صحنه در ؟ . . .

۹ تشرین ثانی ۳۲۷ ف ساجد

اسلامك هلاله

ملی دوینولردن :

یوکسل، سن ای بو طوبراغك پاك، شانلی بکجیسی،
یوکسل، بوتون اوزاقلره کوسترجالکی،
یوکسلده چیق سماره، شرقك هلالی
کورسون او غرب !

یوکسل، داغیت افقلری تظلم ایدن سیدی،
یوکسل، قوجاقلای آل، کتیر: امید، شان، ظفر .
آنجا بو آغلایان وطن اونلره فخر ایدر . .

یوکسل فضای عزته، یوکسلکه: آلچالیر
قارشکده غرب خائفك الجاقاملری . . .
یوکسل، دیدیکه، قیر، چوروت آرتق بو اللری . . .

سن یوکسلیرسهك ای هلال، دشمنلرك قالیر .
خسرانی بر کیجه یله . . . فقط مسلمانلری
یوکسلککک سونیدیرر، قالماز فغانلری . . .

اسحق رأفت

تأمیل اسلافدن: فخر رازی

« فخر رازی » بو بیوک نام ، بودهای ممتاز
جو فکر مده ایدر یاد بلندی پرواز :
بر وقور چهره بی تلویح ایدیور کوروسیه
لحیه . چشمان وسعینده کی معنای نگاه
روح علوی وسماویسنه اولمده کواه
بو بیوک خلقت بر سس یاراشیر کیم : کمره . . .
بو بیوک خلقت اولور مرکز اشراق دها
که شعاعات زریذله وریر شرقه ضیا
یازیورکن اوخلد اثری [۱] روح ذکا
صورکلیله معانی بی ایدردی احیا

[۱] « مفاتیح الغیب » نامنده کی تفسیر کبیر

موکب محتشم فضلی مصابیح عقول
نیجه اشخاص مبجل، نیجه سپای فحول
بونلرك هامة توقیرینه کویا محمول
کی اورنك دهاسنده او صاحبم حصول [۲]

مهر ارشادینه کویا که فروغ روشن
اولسانلرك دهاسنده ایدی موجه فکن [۳]
او لسانلردی ینه باطله برق خرمن
روح فضیله دیرلمشدی بو دنیای کهن
انضمام ایتمده عنوانه شاباش دهور
یکلدکجه زمانلرده عصر ایندکجه مرور
قاله حق فوق افاضله او نام دورا دور
بو صورخانه امکانده مشعشع بر نور . . .

[۲] « المحصول فی علم الاصول »

[۳] عربی، فارسی

شرف الدین

« امیر عبدالرحمن خان

« مابعد »

بو اشناده غریب بر حال وقوع بولدی که کمال منت و مسرتله ذکر
ایده حکم . بر کون دیوان حکومته او طورورکن بر پوسته جی کادی .
کابلده بولونان نشانلیم دن مکتوب کتیردی . لکن مکتوبك بالذات بکا
تسلیم ایدیلمه سی و جوابك ینه کندی طرفدن یازیلوب بهرله ندکن
صوکر ا کوندریلمه سی تنیه اولوندیغنی سویله دی .

اولجده سویله نیلیدی اوزره او قومق یازمقی هوسکاری اولمادیغم
ایچین وقتیه او قودقلرمی اونوتمش و عادتاً اشکال حروفی طانیماه حق
درجه یه کلمشدم .

بویله طرفدن او قوناچه و جوابی ینه طرفدن یازبلاخق برکاغدی .
آلنجه فوق العاده مأیوس اولدم « بن آتوب طوتویورم آدم اولدم
ادعاسنده بولونویورم . حال بوکه او قومق یازمقی بیلمیورم . دیمک که
حقیقه انسان دکل » دییه نفسمه لوم ایتم . او کیجه یاتمازدن اولبر
جوق آغلادم . ارواح انیا و اولیایی شفیع اتخاذا یله یهرك الهی ! قلبی
تنویرایت . بکا او قومایی یازمایی او کرهت . بنی خلق آراسنده او تاندرما
دعاسنی ایتم . صباحه قارشنی او یوشم . رؤیامده ؛ اورته بویلو ، کوزل
یوزلو ، اوزون و اینجه یارماقلی ، نخودی صاریقلی ، شال کمرلی ، الی
عصالی بر ذات کوردم . کمال ملایمتله :

— عبدالرحمن ! قالق ، یاز ، دیدی . متحیرانه اویاندم .
کیسه بی کورمه نیجه تکرار اویودم . ایکنجی دفعه عین شکل و صورته
ظهور ایدن بو ذات :

— بن سکا یاز دییورم ، سن اویویورسک . دیبه سی اوزرینه

اویاندم . کیمسه یی کورمه نیجه ینه اویودم . اوچنجی دفعه ده اوزات حدتلی بر طور ایله :
— بو سفرده یاتوب اویویاجق اولورسه ک المده کی عصا ایله کوکسی ده لهرم . تهدیدنده بولونجه یاتاقدن فیرلادم .
— کاغد قلم کتیرک .

دیه سسله ندیم . کتیر دیلر . قلمی المه آلینجه مکتبده یازدیغ کلمات عادتاً خیمالده تجسم ایتیه ، اوقودقلم یاواش یاواش خاطر مه کله به باشلادی . کوانش طوغنجه به قدر مشغول اوله رق یدی یوز سطر قدر یازدم . صوکر اوانلری کوزدن کچیردم . بعض کلماتک مقطع ، بعض یلرینک یاکلش یازیلماش اولدینی کوردیم . یازدقلمی اوقویه بیلدیکی آکلایجه صوک درجه سهویندم . یازیلی کاغزلری یرتوب یکیدن یازدم .

دیوانه کیدوب عرض اولونان کاغزلری آچدم . اوقویاجغی عقم کسینجه سهوینجم تزیید ایتدی قرائت معروضات وظیفه سیله مکلف اولونان منشی به :

— محرراتی بو کون بن اوقویاجغم . سز یاکلشلمی تصحیح ایدیکنز . دیدم . منشی متبسمانه :

— اقدیمز اوقویاماز سکیزکه . جوابی ویردی . بن ظرفلردن برینی آچدم :

— دیکله یک ده اوقویا بیلورمییم ، اوقویا میورمییم آکلایک دیهرک قرائته شروع ایلادم . نهایتنده :

— جوابی شو طرزده یازک دیدم . منشینک حیرت و تمجی آراسنده ایکی یوز کاغد اوقودم . یوز دانه سنده جواب ویردم . بر قاج کون صوکر منشینک اعانه سنه محتاج اولمایه جق درجه به کلام مکتوبلری کننیم اوقویوب کننیم یازمایه و قرآن کریمی یکیدن تلاوت ایتیه موفق اولدم .

شو موهبه السیه یی پدرمه یازوب بیلدیردم . ابتدا بوکا اینانمایاجق اولدی ، فقط :

— مخدومکنز ، اصلی اولمایان بر شی سزه ناصیل یازا بیلیر ؟ وادیسنده اداره کلام ایدیلمسی اوزرینه بش بیک (تنکه) [*] نقدايله قیمتدار خلعتلر و بزم ایچین مرصع قیلیچ ، مزین اکر ، اون طوب ایپکلی ، اون طوب یونلی قماش کونده ردی . جناب حقه تقدیم شکران ، پدرمه ده ترقیم تشکر ایلدم .

§

[*] تنکه : بخارا و آسیای وسطی سکسی مسکوکات نقره ، کوش ، سیم .
« صوفی الیه یار »

« قالیب من تنکه دیب احوال تنکه »
« مشقت لار باشیمه رنکه رنکه »

بدخشان و قندهار ولایتلرینک امر اداره سی یولنه کیردیکی و هر طرفنده آسایش برکال اولدینی حالده (قلاب) طرفندن بلا فاصله دوچار اشکال اولویوردیم . اورانک امیری (شاه خان) بودفمه ده ایکی بیک سواری کونده رمش و قندهار اهالیسنک قیشین جیحون کنارنده اوتلاقمق اوزره کوتوردیکی اون اوچ بیک قویونی سوردورمشدی . شو مناسب سزلکی دویدیغم کی قویونری استرداد و صاحب لرینه اعاده ایتک اوزره ایکی بیک سواری اعزام ایلدم . بزمکیلر کیدینجه به قدر قلاب سواریلری نهر جیحونی کچمشلردی . معقبرده نهرک صیغ بر طرفندن مرور ایدهرک اوبر ساحلده یغما کرلری یاقالادیلر ، بش یوز نفرینی اولدردکن ، ایچیه بر مقدارینی ده اسیر آلدقن صکرا متباقیسنی قاجیردیلر قویونلره برابر اوراده طوروب قلابی تسخیر ایتک خصوصنده بدن امر وامداد بکله دیلر . لکن بوبابده بدرمدن بر حکم تاقی ایتهدیکم ایچین عسکره کرییه دونمه لرینه و قویونلری صاحب لرینه یرمه لرینه دائر خبر بوللادم .

بو ولایتده بر عادت واردی . یغما ایدیلن بر مال استرداد اولونورده صاحبه تسلیم ایدیلرسه اونک ثانی حکمران ولایته ویریلیردی . شو عاده اتباعاً سواریلرم قویونلرک آلتی بیکنی بنم نامه آلمق ایسته دیلر سنده قبول ایتهدم . اولره مقابل ویریان سکیز بیک آلتوندن اوچ بیکنی سواریلره داغیتدم ، بش بیکنی کننیم آلدیم . قلاب امیرینه ده بر مکتوب ارسالیله « اکر بو یغما کرلک تکرار ایدر سسه ولایتی لندن آلاجمی » اشعار ایتدم . میرمشارالیه اعذار ایله هرک بر داهما بوبله بر حالک وقوعنه میدان ویرمه به جکنه دائر جواب کونده ردی و بعض هدایا ایله اسرانک فدیسه سی اولق اوزره یوز بیک تنکه یولالادی . بو مبلغدن بنم حصه مه اون بیک آلتون دوشدی که بونکله اوچ بیک رأس بیکر و بیک رأس دهوه صاتین آلدیم .

— لغت جغتای و ترکی عثمانی : اثر شیخ سلیمان بخاری —

بو وقعه دن صوکر ولایتده تمامیه امنیت و آسایش حاصل اولدی . بدرمدن قندهار کلک فکرنده اولدینسه و یوله جیقمازدن بر آی اول حرکتی بیلدیره جکنه دائر بر مکتوب کلدی . ان شاء الله بالصحه والسلامه تشریف بویورک . دییه جواب یازدم .

ایکینجی فصل

بلخدن بخارایه فرار

عن سنه ۱۲۸۰ الی سنه ۱۲۸۲

جدم (امیر دوست محمد خان) هراته حمله ایتدیکی اثناده غلیل المزاج اولوب اولادندن (سردار شبر علی خان) پدرینک حقنده صرف اوقات ایدردی .

(سردار محمد اعظم خان) (سردار محمد امین خان) (سردار محمد اسلم خان) کی مخادیم سائره سی ایسه اوکی برادرلری شیر علی

خان ایله آرالزنده بغض و عداوت بولونديغندن اوکا رغما مرآت حاکمی، یعنی بابالریک دشمنی اولان (سلطان احمد خان) ایله اتفاق ایتمشلر وشو حرکتلریله پدرلری خیلی اینجیتمشلردی.

(امیر دوست محمد خان) عالم آخرته انتقال ایله اینجه نعشی (خواجه عبدالله انصاری قدس سره) حضرتلریک جوار مزارینه دفن اولوندی. اوغوللری افغانستان سلطنته نائل اولامایا جقلرینی آکلا اینجه سردار شیر علی خانی افغان امیری اعلان ایده رک مشارالیهک رخصتی آلمسزین کندی ولایتلرینه عزیمت ایلا دیلر.

امیر جدید، برادرلریک کندی ترک ایتدکلرینی کورونجه اوغلی (محمد یعقوب خان) ی هرات حاکمکنسه تعین ایله یه رک قندهاره کتیدی. اوراده ایکن ده برادرلری کلوب کوروشمه دیلر.

(محمده نهر بلخ) حاکمی (سردار محمد اسلم خان) ایله (کرم و خوست) حاکمی (سردار محمد اعظم خان) ده برفته چیقارمق قصیده قالقوب کابله کتیدیلر. جد مرحوم، کابله کتیدیکی صیراده امیر شیر علی خانک بویوک اوغلی (سردار محمد علی خان) ی کابل حکومتته نصب ایله مشدی. بوزات «چابوق کابله کلیکز، یوقسه قاریشیق چیقاق» دییه قندهارده بولونان پدرینه برعریضه کونده ردی.

بونک اوزرینه امیر شیر علی خان، برادرلرینه خبر ویرمکسزین کابله عزیمت ایتدی که مقصدی اولا اوکی برادری سردار محمد اعظم خان ایله اوغراشوب اونی یوله کتیردکن صوکر لاجون قارده شلرینی تنیه و تسکین ایله مکدی.

(غزنین) ه وصولنده عجم سردار محمد اعظم خانه برقرآن ارسالیه «سز امیر دوست محمد خانک اکبر اولادیسکز. بن دایما سزی بویوک برادریم طایریم بناء علیه غزنینه شریف ایدک بر دفعه اولسون کوروشلم» مآلنده خبر یوللادی.

سردار محمد اعظم خان بوخبری آنجه غزنینه کلاب برادرله کوزه شدی. ایکی قاردهش تأیید اخوت ایله قرآن کریمی مهرله دکن صوکر سردار، بویوک مخدومی (سردار سرور خان) ی امیرک یانه برافندی. کندیسی محل حکومتته عودت ایلادی.

مترجمی

طاهر المولوی

دیار ایچنده... خورده شیلر

دیلمز، قادینی کیمش آلره بکزه مش... سوپور و لمه مش، سلیمه مش، سلیسی بریدی برلی برینه قونوماش... بیه جکلر من کیه جکلر من، قوللانا جکلر من توزلر طوپراقلر ایچنده قالمش... دیلمزه بر جوق شیلر، بولمز کلش، یرسز کیمش... بر جوق شیلر ده بولندن ویرندن چیقمش... آواره اولمش... یاره اولمش.

بز بولری کوده میورز. قوللانا میورز. لغتروار، تعیرلر وار... چاریق، سقط، یا کلش، طرغزالت، دوزمات، قابل دکل، قابل اولسه بیه مقبول دکل. بعضاً سقطلنی کورورم، فقط دوزمه تمم... چونکه سن مساعده ایتزسک. بعضاً سقطلنی ده کوردم، سن کوسته رسه ده بکده تمم. صورارسک، جواب ویردم... جواب ویرسم بکده رسک. عجیب برشیدرکه بونده چوق کره سن ده بنده ایکمزه حقلی بز... بابوناصیل اولور؟ قورقورکه یا بزم اللرمزده آنجاق برره حق وار، یا ایکمزه حقسز.

شبهه سز هیمز اعتراف ایدرکه حق بویون امک، حفلا شمع، حقسز لنی اورتادن قالدیروب اوزلا شمع ایتی برشیدر. فقط اولاً حق میدانه چبقارمالی، بونک ایچون ده شکایتلری، دعوالری دیکله مه لی... صورمالی، یوقلامالی... محاکمه ایتلی، حق ناحق آیروب کسوب آتمالی. بوايسه یالکیز سنک بنم یا ایله جکلر ایش دکلر. اوسبله بکله یورز. نه وقته قادار؟ قیامته قادرمی بکلیه یه جکر؟ خایر. قیامته قادار بکله یه جکر. بن قوتله انسان یورم که الله نره دن کوندره جک ایسه ارل کوندره جک... اونل درله نوب طویالانه جنار، بو حق قیرینلری درله یوب طویالایا جکلر... پوروزلر آیقلا ناجق، باطل کیدوب حق قالا جق... بوبویه اولاجق. اما که بکله مک ایچون آرتیق بنم صبرم یوق، احتمال وقتمه یوق. او بیه تلاش ایدورم، دیری قودی ایدیورم.

چوق کره حیفلایم... شو اوزونشواردن برقاءه اولسه، بر ایزقالسه دیه دوشونورم... شو امکار، شو ایمیکله مککر، دکیزله بوئی بوشنه آقان جایر کی، هدر اولوب کیمه سه، دیرم. ایشته بویه دوشوندیکم زمانلر کندیمه بویوک جرأت بولورم. دعوایه قالقارم. حقمدر، ظیله بر جوق شیلر ایستهرم. همده بنم بویاز نازم آزرکل، جوقدر. بن بونقطه ده اومظلوم کیمسه لره بکزه رم که عمرلری قاپیلان حقلرینی کری آلمی ایچون قوشمقله، عرض حال کردیرمکله، یا نملقه، یا قیلمقله جکر.

یا، یالکیز بنی بو حالده ایم؟ او یله اولسه برشی دکل... پک چوق کیمسه لر بو حالده... هان هان بوتون ملت. دیلری باغلایان صارما شیلر ایچنده قیورانیورز. وطک بزدن خدمتلر بکله دیکنی کوروب طورورکن، برشیلر یا بامایاق جابالانوب کیدیورز. چوقاق قیورا نیورز، سس چیقارامایورز. بعضاً ایسه قیورانا میورز بیه. باقیلسه بونلره کیمسه راضی اولمامالی... کیمسه راضی دکلدرده.

یازیق که حق ایدک بریر بوق... محکمه نه وقت آجیلاجق؟ تحقیقاته نه وقت باشلا ناجق؟ حکم نه وقت ویرله جک؟ دایمانه وقته قادار بکله یه جکر؟ بکله یه جکلر بکله سیدلر... دیدم یا... بنم صبرم. وقتم قالمادی. ایشته بو نأثرله. یازلمش یازیلایق خاطره جقلرمی بریده طویلامش وصاتلاش اولق ایچون شو صحیفه لرده خورده سرکسینه بکزر برشی آچیورم... بوتون بوملا حظیه عالم خورده لرمی